

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки
Кафедра нової та новітньої історії України

ЗАТВЕРДЖЕНО

Проректор з науково-педагогічної і
навчальної роботи та рекрутації
проф. Гавришук С. В.

15 лютого 2017 р.

**МЕТОДИКА ВИВЧЕННЯ ДИСКУСІЙНИХ ПРОБЛЕМ ІСТОРІЇ В
ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ**

РОБОЧА ПРОГРАМА

нормативної навчальної дисципліни

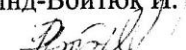
підготовки магістрів

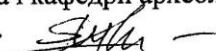
галузь знань 03 – «Гуманітарні науки»
спеціальність 032 Історія та археологія
спеціальність 014 Середня освіта (Історія)

освітня програма «Історія, правознавство, суспільствознавство»
освітня програма «Історія, європеїстика, археологія»

Луцьк – 2017

Робоча програма навчальної дисципліни «Методика вивчення дискусійних проблем історії в закладах освіти» для студентів за спеціальностями: 032 «Історія та археологія; 014 «Середня освіта (Історія)» «___» _____ 2016 р.

Розробник: Кінд-Войтюк Н. В., доцент кафедри нової та новітньої історії України, канд. іст. наук.

Рецензент: Шабала Я. М., завідувач кафедри археології, давньої та середньовічної історії України, докт. іст. наук, професор.

Робоча програма навчальної дисципліни затверджена на засіданні кафедри нової та новітньої історії України
протокол № 3 від 26.09.2016 р.

Завідувач кафедри (проф. Баран В. К.)

Робоча програма навчальної дисципліни схвалена науково-методичною комісією історичного факультету

протокол № 2 від 23.11 2016 р.

Голова науково-методичної комісії факультету (інституту) (Карліна О. М.)

Робоча програма навчальної дисципліни схвалена науково-методичною радою університету

протокол № 5 від 15.02 2017 р.

Вступ

Програма навчальної дисципліни «Методика вивчення дискусійних проблем історії в закладах освіти» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки магістра спеціальності: 014 Середня освіта (Історія).

Предметом вивчення навчальної дисципліни є методика вивчення дискусійних проблем історії в закладах освіти.

Міждисциплінарні зв'язки навчальної дисципліни «Методика вивчення дискусійних проблем історії в закладах освіти»: сутність, принципи та методи історичного пізнання, формаційний та цивілізаційний підходи в історії (філософія); вікові особливості психічного розвитку учнів, діагностика рівнів розвитку психічних процесів (психологія); зміст, форми, методи, прийоми та засоби навчання та виховання (педагогіка); перебіг певних історичних подій у обсязі визначеним шкільною програмою з історії (історія України та всесвітня історія).

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

Змістовий модуль 1. Методика вивчення дискусійних проблем історії.

Змістовий модуль 2. Методика вивчення контроверсійних проблем історії у 5-11 класах середньої школи.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфік. рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів - 4	03 – «Гуманітарні науки» 01 – «Освіта»	Денна форма навчання
Заг. к-ть год. - 120	014 Середня освіта (Історія)	Нормативна

Модулів - 2	Освітньо-кваліфікаційний рівень «Магістр»	Рік підготовки - 5
Змістових модулів - 2		Семестр - 10
ІНДЗ: є		Лекцій - 24 год.
		Практичні (семінари) - 14 год.
Тижневих годин (для денної форми навчання): аудиторних - 2.5 год., самостійна робота – 6.1 год. консультації - 0,5 год.		Самостійна робота - 76
	Консультацій - 6	
	Форма контролю: екзамен	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета курсу: є формування у студентів цілісного та об'єктивного уявлення на рівні вимог вищої школи про методику вивчення дискусійних проблем історії в закладах освіти.

Завдання курсу: формування навиків методики вивчення дискусійних проблем історії в закладах освіти, окреслення кола дискусійних проблем історії, які перебувають сьогодні в полі зору дослідників; розкриття бачення цих проблем істориками, характеристика сучасних підходів до їх трактування науковцями.

Результатом вивчення дисципліни повинно стати набуття умінь та знань з методики вивчення дискусійних проблем історії в закладах освіти. Студенти повинні володіти основним матеріалом з дисципліни, ефективно застосовувати його у процесі своєї професійної діяльності; аналізувати, узагальнювати історичні події, явища та процеси; на основі ціннісного ставлення до історичного минулого й сучасного розвитку висловлювати, обґрунтовувати і відстоювати власну позицію стосовно подій та явищ суспільного життя; для

аналізу дискусійних проблем історії в закладах освіти, творчо засвоювати й практично використовувати історичні уроки.

Компетентності, якими повинен оволодіти студент.

Для успішного засвоєння курсу у студента повинен бути достатній рівень знань, вмінь та навичок з методики вивчення дискусійних проблем історії в закладах освіти. Студент повинен оволодіти здатностями формувати історико-державницький світогляд, вміти на основі наявного матеріалу аргументовано, послідовно та логічно відстоювати власну точку зору, порівнювати, пояснювати, аналізувати та узагальнювати матеріал з методики вивчення дискусійних проблем історії в закладах освіти.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Методика вивчення дискусійних проблем історії.

Тема 1. Методика вивчення дискусійних проблем історії в закладах освіти.

Предмет і об'єкт курсу. Мета та завдання курсу. Характеристика джерел та наукової літератури з методики вивчення дискусійних проблем історії в закладах освіти.

Тема 2. Концепції історичної освіти в Україні у призмі історичного аналізу.

Сучасні цілі та завдання шкільної історичної освіти в Україні. Порівняльна характеристика лінійного та концентричного підходів до структури шкільної історичної освіти. Характеристика сучасної системи шкільної історичної освіти в Україні.

Тема 3. Термінологічні аспекти розгляду контроверсійних питань. Формування стереотипів у національно-культурному та суспільному вимірах та їх вплив на етносоціальні аспекти співжиття громадян.

Тема 4. Технологія розвитку критичного мислення та робота з візуальними джерелами як підґрунтя до формування навичок аналітичного осмислення контроверсійних питань.

Тема 5. Методика опрацювання дискусійних питань в рамках застосування методу проектів.

Тема 6. Методика опрацювання дискусійних питань в рамках застосування методу дебатів. Аукціон ідей: захист власних проектів.

Змістовий модуль 2. Методика вивчення контroversійних проблем історії у 5-11 класах середньої школи.

Тема 7. Дискусійні питання історії України та всесвітньої історії у шкільному курсі історії.

Полікультурність у шкільному курсі історії. Об'єктивізм історичного наративу шкільних програм та підручників. Проблема вивчення пізнавальних можливостей школярів у методиці навчання історії. Диференційований підхід до учнів у навчанні історії.

Тема 8. Методика вивчення дискусійних проблем історії у закладах середньої освіти у програмах для учнів 5 класів: «Історія України. Вступ до історії».

Тема 9. Методика вивчення дискусійних проблем історії у закладах середньої освіти у програмі для учнів 6 класів «Інтегрований курс («Всесвітня історія. Історія України».

Тема 10. Методика вивчення дискусійних проблем з історії України та всесвітньої історії у закладах середньої освіти у програмах для учнів 7- 8 класів, що набули чинності у 2015/2017 навчальних роках.

Тема 11. Дослідження нових методичних розробок з вивчення дискусійних проблем з історії України та всесвітньої історії у програмах для учнів 9 класів у закладах середньої освіти.

Тема 12. Шкільний курс історії України та всесвітньої історії для 10-11 класу: методика викладання дискусійних проблем історії.

4. Структура навчальної дисципліни

Назва змістовних модулів і тем	Кількість годин	
	Усього	у тому числі

		Лек.	Практ. (семін.)	Конс.	Сам. роб.
1	2	3	4	5	6
Змістовий модуль 1. Методика вивчення дискусійних проблем історії.					
<u>Тема 1.</u> Методика вивчення дискусійних проблем історії в закладах освіти.	10	2	2		6
<u>Тема 2.</u> Концепції історичної освіти в Україні у призмі історичного аналізу.	9	2		1	6
<u>Тема 3.</u> Термінологічні аспекти розгляду контроверсійних питань.	8	2			6
<u>Тема 4.</u> Технологія розвитку критичного мислення та робота з візуальними джерелами як підґрунтя до формування навичок аналітичного осмислення контроверсійних питань.	9	2		1	6
<u>Тема 5.</u> Методика опрацювання дискусійних питань в рамках застосування методу проектів.	8	2			6
<u>Тема 6.</u> Методика опрацювання дискусійних питань в рамках застосування методу дебатів. Аукціон ідей:	10	2	2		6

захист власних проєктів.					
Разом за змістовним модулем 1	54	12	4	2	36
Змістовий модуль 2. Методика вивчення контроверсійних проблем історії у 5-11 класах середньої школи.					
<u>Тема 7.</u> Дискусійні питання історії України та всесвітньої історії у шкільному курсі історії.	11	2			6
<u>Тема 8.</u> Методика вивчення дискусійних проблем історії у закладах середньої освіти у програмах для учнів 5 класів: «Історія України. Вступ до історії».	14	2	2		6
<u>Тема 9.</u> Методика вивчення дискусійних проблем історії у закладах середньої освіти у програмі для учнів 6 класів «Інтегрований курс («Всесвітня історія. Історія України»).	14	2	2	1	7
<u>Тема 10.</u> Методика вивчення дискусійних проблем з історії України та всесвітньої історії у закладах середньої освіти у програмах для учнів 7-8	16	2	2	1	7

класів, що набули чинності у 2015/2017 навчальних роках.					
<u>Тема 11.</u> Дослідження нових методичних розробок з вивчення дискусійних проблем з історії України та всесвітньої історії у програмах для учнів 9 класів у закладах середньої освіти.		2	2	1	7
<u>Тема 12.</u> Шкільний курс історії України та всесвітньої історії для 10-11 класу: методика викладання дискусійних проблем історії.		2	2	1	7
Разом за змістовним модулем 2	66	12	10	4	40
Усього годин	120	24	14	6	76

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Тема	Кількість годин
1.	<u>Тема 1.</u> Методика вивчення дискусійних проблем історії в закладах освіти. 1. Предмет і об'єкт курсу. 2. Мета та завдання курсу. 3. Характеристика джерел та наукової літератури з методики вивчення дискусійних проблем історії в закладах освіти.	2

	4. Методологічні дилеми: формаційний чи цивілізаційний підхід у викладанні.	
2.	<p><u>Тема 2.</u> Методика опрацювання дискусійних питань в рамках застосування методу дебатів.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Дебати. 2. Диспут. 3. Аукціон ідей: захист власних проектів. 	2
3.	<p><u>Тема 3.</u> Всесвітня історія у навчальному процесі. Періодизація всесвітньої історії: Критерії, дискусійні питання, сучасний стан.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Співвідношення суспільно-політичного, соціально-економічного, культурно-освітнього розвитку країн світу, державницької доктрини та ідеології у навчальних дисциплінах. 2. Європоцентризм, імперські варіанти історії, євроісторія. 3. Історична реальність як об'єкт дослідження та викладання. 	2
4.	<p><u>Тема 4.</u> Історія України в контексті світової історії.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття «вітчизняна історія»; історія держави; етнічна та національна історія. 2. Історія України чи українців. 3. Поняття «історичний процес» в контексті глобалізації. 4. Поняття «громадянське суспільство» і громадянська історія. 	2
5.	<p><u>Тема 4.</u> Методика вивчення дискусійних проблем історії у закладах середньої освіти у програмах для учнів 5-6 класів «Історія України. Вступ до історії» та</p>	2

	<p>«Інтегрований курс («Всесвітня історія. Історія України».</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Основні компоненти змісту та структури програм шкільної історичної освіти, їх задача, час, відведений на їх вивчення. 2. Навчально-методичні комплекси. 3. Дискусійні проблеми давньої історії України та всесвітньої історії. 	
6.	<p><u>Тема 5.</u> Методика вивчення дискусійних проблем з історії України та всесвітньої історії у закладах середньої освіти у програмах для учнів 7-8 класів, що набули чинності у 2015/2017 навчальних роках.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Основні компоненти змісту та структури програм шкільної історичної освіти, їх задача, час, відведений на їх вивчення. 2. Навчально-методичні комплекси. 3. Дискусійні проблеми середньовічної та нової історії України та всесвітньої історії 	2
7.	<p><u>Тема 6.</u> Дослідження нових методичних розробок з вивчення дискусійних проблем з історії України та всесвітньої історії у програмах для учнів 9 класів у закладах середньої освіти.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Основні компоненти змісту та структури програм шкільної історичної освіти, їх задача, час, відведений на їх вивчення. 2. Навчально-методичні комплекси. 3. Дискусійні проблеми з історії України та всесвітньої історії XVIII-XIX ст.. 	2
8.	<p><u>Тема 7.</u> Шкільний курс історії України та всесвітньої історії для 10-11 класу: методика викладання дискусійних</p>	2

	<p>проблем історії.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Основні компоненти змісту та структури програм шкільної історичної освіти, їх задача, час, відведений на їх вивчення. 2. Навчально-методичні комплекси. 3. Загальні вимоги до програми з історії для середньої школи: керівна спрямованість програми і пояснювальної записки, характеристика розділів програми з історії. 4. Дискусійні проблеми з історії України та всесвітньої історії поч. XX- XXI ст. 	
	Усього годин	14

Практичні (семінарські) заняття

Змістовий модуль 1. Методика вивчення дискусійних проблем історії.

Тема 1. Методика вивчення дискусійних проблем історії в закладах освіти.

1. Предмет і об'єкт курсу.
2. Мета та завдання курсу.
3. Характеристика джерел та наукової літератури з методики вивчення дискусійних проблем історії в закладах освіти.
4. Методологічні дилеми: формаційний чи цивілізаційний підхід у викладанні.

Тема 2. Методика опрацювання дискусійних питань в рамках застосування методу дебатів.

1. Дебати.
2. Диспут.
3. Аукціон ідей: захист власних проєктів.

Змістовий модуль 2. Методика вивчення контроверсійних проблем історії у 5-11 класах середньої школи.

Тема 3. Всесвітня історія у навчальному процесі. Періодизація всесвітньої історії: Критерії, дискусійні питання, сучасний стан.

1. Співвідношення суспільно-політичного, соціально-економічного, культурно-освітнього розвитку країн світу, державницької доктрини та ідеології у навчальних дисциплінах.
2. Європоцентризм, імперські варіанти історії, євроісторія.
3. Історична реальність як об'єкт дослідження та викладання.

Тема 4. Історія України в контексті світової історії.

1. Поняття «вітчизняна історія»; історія держави; етнічна та національна історія.
2. Історія України чи українців.
3. Поняття «історичний процес» в контексті глобалізації.
4. Поняття «громадянське суспільство» і громадянська історія.

Тема 4. Методика вивчення дискусійних проблем історії у закладах середньої освіти у програмах для учнів 5-6 класів «Історія України. Вступ до історії» та «Інтегрований курс («Всесвітня історія. Історія України».

1. Основні компоненти змісту та структури програм шкільної історичної освіти, їх задача, час, відведений на їх вивчення.
2. Навчально-методичні комплекси.
3. Дискусійні проблеми давньої історії України та всесвітньої історії.

Тема 5. Методика вивчення дискусійних проблем з історії України та всесвітньої історії у закладах середньої освіти у програмах для учнів 7-8 класів, що набули чинності у 2015/2017 навчальних роках.

1. Основні компоненти змісту та структури програм шкільної історичної освіти, їх задача, час, відведений на їх вивчення.
2. Навчально-методичні комплекси.
3. Дискусійні проблеми середньовічної та нової історії України та всесвітньої історії.

Тема 6. Дослідження нових методичних розробок з вивчення дискусійних проблем з історії України та всесвітньої історії у програмах для учнів 9 класів у закладах середньої освіти.

1. Основні компоненти змісту та структури програм шкільної історичної освіти, їх задача, час, відведений на їх вивчення.
2. Навчально-методичні комплекси.
3. Дискусійні проблеми з історії України та всесвітньої історії XVIII-XIX ст.

Тема 7. Шкільний курс історії України та всесвітньої історії для 10-11 класу: методика викладання дискусійних проблем історії.

1. Основні компоненти змісту та структури програм шкільної історичної освіти, їх задача, час, відведений на їх вивчення.
2. Навчально-методичні комплекси.
3. Загальні вимоги до програми з історії для середньої школи: керівна спрямованість програми і пояснювальної записки, характеристика розділів програми з історії.
4. Дискусійні проблеми з історії України та всесвітньої історії поч. XX-XXI ст.

7. Самостійна робота

№ з/п	Тема	Кількість годин
1.	<u>Тема 1.</u> Методика вивчення дискусійних проблем історії в закладах освіти.	6
2.	<u>Тема 2.</u> Концепції історичної освіти в Україні у призмі історичного аналізу.	6
3.	<u>Тема 3.</u> Термінологічні аспекти розгляду контроверсійних питань.	6
4.	<u>Тема 4.</u> Технологія розвитку критичного мислення та робота з візуальними джерелами як підґрунтя до	6

	формування навичок аналітичного осмислення контroversійних питань.	
5.	<u>Тема 5.</u> Методика опрацювання дискусійних питань в рамках застосування методу проектів.	6
6.	<u>Тема 6.</u> Методика опрацювання дискусійних питань в рамках застосування методу дебатів. Аукціон ідей: захист власних проектів.	6
7.	<u>Тема 7.</u> Дискусійні питання історії України та всесвітньої історії у шкільному курсі історії.	6
8.	<u>Тема 8.</u> Методика вивчення дискусійних проблем історії у закладах середньої освіти у програмах для учнів 5 класів: «Історія України. Вступ до історії».	6
9.	<u>Тема 9.</u> Методика вивчення дискусійних проблем історії у закладах середньої освіти у програмі для учнів 6 класів «Інтегрований курс («Всесвітня історія. Історія України».	7
10.	<u>Тема 10.</u> Методика вивчення дискусійних проблем з історії України та всесвітньої історії у закладах середньої освіти у програмах для учнів 7- 8 класів, що набули чинності у 2015/2017 навчальних роках.	7
11.	<u>Тема 11.</u> Дослідження нових методичних розробок з вивчення дискусійних проблем з історії України та всесвітньої історії у програмах для учнів 9 класів у закладах середньої освіти.	7
12.	<u>Тема 12.</u> Шкільний курс історії України та всесвітньої історії для 10-11 класу: методика викладання дискусійних проблем історії.	7
	Разом годин	76

7. Індивідуальне заняття

Індивідуальне навчально-дослідне завдання виконується у формі реферату або презентації за обраною студентом темою та складеним відповідно до кожної теми планом (список орієнтовної тематики подається нижче). В кінці виконаного завдання потрібно вказати опрацьовану літературу, перелік якої обов'язково повинен включати наукові публікації за останні три роки. Повнота висвітлення обраної теми визначатиме оцінку (максимально 15 балів).

Тематика індивідуально-дослідних завдань:

1. Методологічні дилеми: формаційний чи цивілізаційний підхід у викладанні історії.
2. Методика опрацювання дискусійних питань в рамках застосування методу дебатів.
3. Всесвітня історія у навчальному процесі.
4. Періодизація всесвітньої історії. Критерії, дискусійні питання, сучасний стан.
5. Європоцентризм, імперські варіанти історії, євроісторія.
6. Поняття «вітчизняна історія»; історія держави; етнічна та національна історія.
7. Історія України чи українців.
8. Поняття «історичний процес» в контексті глобалізації.
9. Дискусійні проблеми давньої історії України та всесвітньої історії.
10. Дискусійні проблеми середньовічної та нової історії України та всесвітньої історії
11. Дискусійні проблеми з історії України та всесвітньої історії XVIII-XIX ст.
12. Шкільний курс історії України та всесвітньої історії для 10-11 класу: методика викладання дискусійних проблем історії.
13. Дискусійні проблеми з історії України та всесвітньої історії поч. XX-XXI ст.

8. Методи навчання

Методи усного і письмового контролю та самоконтролю.

Словесні (розповідь-пояснення, бесіда, проблемна лекція), наочні (ілюстрація, демонстрація) та практичні (реферати тощо).

Методи індивідуального навчання – колективні дискусії, навчально-ділові ігри.

Пояснювально-ілюстративні, репродуктивні, проблемного викладу, частково пошукові методи.

Позааудиторна діяльність.

9. Методи та засоби діагностики успішності навчання

Перевірка конспектування студентами лекційних занять.

Оцінювання усних відповідей студентів, підготовки рефератів за темою занять, презентації самостійних завдань.

Написання студентами поточних письмових тестових завдань за змістовими модулями.

Виконання та захист студентами індивідуального завдання за темою курсу.

10. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточний контроль (мах - 40 балів)		Модульний контроль (мах - 60 балів)		Загальна кількість балів	
Модуль 1		Модуль 2	Модуль 2		
Змістовий модуль 1	Змістовий модуль 2	ІНДЗ	МКР 1	МКР 2	
12 балів як середнє арифм. 3 бали за активність	12 балів як середнє арифм. 3 бали за активність	10	30	30	100

Оцінювання роботи студентів на семінарських заняттях за 12-бальною шкалою:

1–3 бали – незадовільна відповідь за конспектом або ксерокопіями;
 4–6 балів – неповна відповідь на поставлене питання з конспектом без самостійного володіння матеріалом;
 7–8 балів – повна відповідь, студент лише частково користується конспектом;
 9–12 балів – самостійна, повна відповідь без використання конспекту, виявлене вміння аналізувати, порівнювати матеріал, робити висновки та узагальнення.

Формою проведення МКР є письмова контрольна робота.

Шкала оцінювання (національна та ECTS)

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для екзамену
90-100	A	Відмінно
82-89	B	Добре
75-81	C	
67-74	D	
60-66	E	Задовільно
1-59	Fx	Незадовільно

11. Список джерел та літератури

- Александра М., Крижанівська В. Деякі роздуми щодо сутності формаційного та цивілізаційного підходів до розвитку історичного процесу та проблеми періодизації загальної історії. // ІВШ. – 1999. - №3. – С. 6-12.
- Алексюк А.М. Педагогіка вищої освіти України. Історія. Теорія. Підручник. – К.: Либідь, 1998. – 560 с.

3. Астахова Е. В. Методика организации и проведения семинарских занятий по предметам гуманитарного цикла : для магистрантов и аспирантов. – Харьков, 2000. – 52 с.
4. Баханов К. Проблема визначення мети і завдань шкільної історичної освіти. // ІВШУ. – 2001. - №6. – С. 18-19.
5. Баханов К. Шляхом інноваційного навчання // Історія в школах України. - 1999. - №4. - С.19-25.
6. Баханов К.А. Театрализованные игры на уроках //Преподавание истории в школе.- 1990. - №4. - С.91-100.
7. Баханов К.О. Інноваційні системи, технології та моделі навчання історії в школі. – Запоріжжя: Просвіта, 2000.
8. Баханов К.О. Лабораторно-практичні роботи з історії в середній школі //Український історичний журнал. - 1991. - №4. - С.86-93.
9. Баханов К.О. Традиції та інновації у навчанні історії в школі. Дидактичний словник-довідник. – Запоріжжя: Просвіта, 2002.
10. Бордовская Н.В., Реан А.А. Педагогика: Учебник для вузов. – СПб.: Питер, 2001. – 304 с.
11. Вагин А.А. Методика обучения истории в средней школе. - М.: Просвещение,1972. - 350 с.
12. Вагин А.А. Методика преподавания истории в средней школе. Учение о методах. Теория урока . - М.: Просвещение, 1968. - 431 с.
13. Вишневський О. Теоретичні основи сучасної української педагогіки: Посібник для студентів вищих навчальних закладів. – 2-е вид., доопр. і доп. – Дрогобич: Коло, 2006. – 608 с.
14. Войцеховських Ю. Мета і завдання шкільної історичної освіти. // Історія в школі. – 1996. №2.
15. Державна національна програма “Освіта: Україна ХХІ століття. – К.: Райдуга, 1994.

16. Державна національна програма „Освіта”. Україна ХХІ століття. – К: Райдуга, 1994.
17. Державний стандарт базової і повної середньої освіти. // Історія України. – 2004. - № 9.
18. Десятов Д.Л. Використання навчальних можливостей YouTube на уроках історії // Історія в школі. – 2012. – № 1. – С.19 – 22.
19. Додаток до листа Міністерства освіти і науки України від 17.08.2016р. № 1/9-437 «Щодо методичних рекомендацій навчальних предметів у загальноосвітніх навчальних закладах»// <http://old.mon.gov.ua/ua/about-ministry/normative/6119->
20. Дослідження особистості студента як суб’єкта майбутньої професійної діяльності : Методичні рекомендації / А. В. Казаков та інші – Київ, 1998. – 62 с.
21. Жерар Ф.-М., Роеж’єр К. Як розробляти та оцінювати шкільні підручники. - / Пер. з фр. – К., 2001.
22. Заруба В.М. Дидактичний матеріал з історії середніх віків для 6 класу./Посібник для вчителів / . К.: Рад. школа, 1986. - 157с.
23. Згуровський М. З. Стан та завдання вищої освіти України в контексті Болонського процесу. – К., 2004. – 70 с.
24. Комаров В.О. На шляху до підручника з історичного краєзнавства // Рідна школа.- 1991.-№ 10 .- С.41-43.
25. Концепція 12-річної середньої загальноосвітньої школи // Директор школи. – 2002. – №1. – С. 11-15.
26. Концепція безперервної історичної освіти в Україні: проект. //Інформаційний збірник Міністерства освіти України – 1995 - № 8. – с. 10-24.
27. Концепція виховання дітей та молоді у національній системі освіти // Освіта. – К., 1996. - 7 серпня
28. Коцур В., Чернов Б. Проблема змісту історичної освіти у шкільних

підручниках з історії. // ІВШ. – 2000. - №3. – С. 12-16; №7. – С. 15-23.

29. Кульчицький С. Державний стандарт загальної середньої освіти – історія // Історія України, - 1997.- № 34 - № 37.

30. Кучерук О.С. Оповідання з історії України . Пробний підручник до початкового курсу з історії України для 5-го класу середньої школи. За ред. С.В. Кульчицького.- К.: Освіта, 1992. - 157с.

31. Мельник Л.Г. Методика викладання історії в середній школі .- К.: Вища школа, 1974. - 221с.

32. Навроцький О. І. Вища школа України в умовах трансформації суспільства. – Харків, 2000. – 240 с.

33. Науковець А. Г. Віч – на – віч з аудиторією. – К., 2003. – 53 с.

34. Національна доктрина розвитку освіти України у ХХІ столітті. – К.: “Шкільний світ”, 2001. – 16 с.

35. Немировский О.Й. Книга для читання з історії стародавнього світу . Посібник для учнів 6-го класу середньої школи. - К., 1990. – 302 с.

36. Положення про середній загальноосвітній навчально-виховний заклад // Освіта. – 1993. – 3 вересня.

37. Пометун О., Пироженко Л. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання. – К.: Видавництво А.С.К., 2004.

38. Практикум з педагогіки: Навчальний посібник/ За заг. ред. О.А. Дубасенюк. – Київ: Центр навчальної літератури, 2014. – 482 с.

39. Програми для загальноосвітніх навчальних закладів. Історія України. Всесвітня історія. – К.: Шкільний світ, 2001.

40. Рудницька О.П., Болгарський А.Г., Свистельнікова Т.Ю. Основи педагогічних досліджень. – К., 1998. – 143 с.

41. Сич О. І. Про викладання історії у вищій школі // Український історичний журнал. – 1998. - №5. – С. 111 – 117.

42. Чалабієв, Р. А. Викладання історії у рамках особистісно-орієнтованого навчання [Текст] / Р. А. Чалабієв // Педагогічний вісник : науковометодичний журнал. - 2008.- №1. - С. 38-41.
43. Яковенко Н Академічний підручник : канон і новація // Критика. – 2007. – С. 10 – 13.